

törvényisme. 8. Vasuti számtan és könyvvitel. 9. Anyag és áruisme. 10. Német nyelv. 11. Francia nyelv. Az előadások hetenkint összesen 30 órára terjednek s d. u. 3 órától esti 8 óráig tartanak.

Tanfolyam-hallgatókul oly egyének vétetnek föl, kik eredeti vagy közjegyzőileg hitelesített másolati okmányokkal igazolják, hogy:

1. megfelelő elméleti előképzettséggel bírnak;
2. 18-ik életévüket már betöltötték, vagy a tanfolyam bevégeztéig, illetve a képesítő vizsga letételéig betölteni fogják;
3. magyar állampolgárok;
4. a hivatalos magyar nyelvet szóban és írásban tökéletesen bírják;
5. feddhetlen előéletűek, mi a tanulmányoknak netán már korábban történt befejezte óta eltelt időre nézve hatóságilag megerősített foglalkozási és erkölcsi bizonyítványokkal igazolandó;

6. a vasuti szolgálatra testileg is alkalmasak, minek bizonyítására a vasuti vállalatok orvosai és a közhatósági orvosok hivatvák, e részbeni megfelelő felülbírálat föntartatván.

A mi az elméleti előképzettséget illeti, hallgatókul azok vétetnek fel, kik valamely főgimnáziumot vagy főreáltanodát, vagy azokkal egyenlő rangban álló kereskedelmi vagy katonai tanintézetet sikerrel végeztek és az előirt érettségi vagy zárvizsgát megfelelő eredménnyel letették, valamint azok, kik a cs. és kir. hadsereg vagy a m. kir. honvédség tényleges állományában szolgáltak s a tényleges vagy tartalékos tisztli vizsgát sikerrel letették.

A tanév f. é. szept. 2-án kezdődik s egyhuzamban 10 hónapon át tart.

A tanév befejeztével távozási bizonyítványban részesített hallgatók a hazai vasutakhoz osztatnak be és három hónapig tartó gyakorl. próbaszolgálat után a minden év okt. 10-től december 23-ig terjedő időszakban megejtendő képesítő vizsgára bocsátatnak és e vizsga sikere esetén a vasuti szolgálatra képesítő bizonyítványt nyernek.

Beiktatási díj fejében mindenki 10 frtot tartozik fizetni, a tandíj pedig 60 forintban van megállapítva.

Azok, a kik szegénységük alapján a tandíj-fizetés alól magukat fölmentetni kívánják, ez iránt beiktatásuk alkalmával, de legkésőbb a beiktatást követő 8 nap alatt a folyó évben kiállított és hiteles adatokra támaszkodó szegénységi bizonyítvánnyal fölszerelt és a tanfolyam igazgatóságánál benyújtandó külön kérvénnyel folyamodhatnak.

Fölhivatnak mindazok, kik e tanfolyamba az

1895—96-ki tanévre fölvételüket óhajtják, hogy ez iránt vagy írásbeli folyamodványt nyújtsanak be, vagy személyesen jelentkezzenek.

A kellőleg fölszerelt és bélyegzett folyamodvány átnyújtható vagy bérmentve beküldhető a tanfolyam igazgatóságához (Budapest, VIII. ker., Luther-utca 3.) f. év augusztus 5-től 20-ig, a személyes jelentkezés és beiktatás pedig kezdődik aug. 27-én és tart bezárólag aug. 31-ig, a később jelentkezők fölvételre többé igényt nem tarthatnak.

Közhirre tétetik továbbá, hogy a nyilv. rendes hallgatók közül 80 egyén a jövő tanév 10 havi tartama alatt, tehát szept. 1-től június 30-ig utólagos havi részletekben egyenkint havi 24 forint, tehát 10 hóra 240 frtnyi ösztöndíjban részesülend, mely ösztöndíjnak élvezetében az illetők mindaddig megmaradnak, a míg szorgalom, előmenetel és magaviselet tekintetében a tanfolyam szabályszerű követelményeinek megfelelnek.

Pályázni lehet ezen ösztöndíjas állásokra vagy a tanfolyamra való fölvétel iránti kérvény benyújtásával egyidejűleg, de a külön, ugyancsak a tanfolyam igazgatóságához intézett kérvényben, melyben hivatkozás történjék arra, hogy a szükséges okmányok a fölvétel iránti kérvényhez csatoltattak, vagy a tanfolyamra történt fölvételről (aug. 23. táján) nyert értesítés után legkésőbb szept. hó 5-ig.

További fölvilágosítást a postadíj beküldése mellett alulírott igazgatóság készséggel megad. Budapest, 1895. július hó 22-én.

A vasuti tisztképző tanfolyam igazgatósága.

Szerkesztői üzenetek.

Storch E. Mult számunkban feleltünk Rosenheim S. Sopron. Kívánsága szerint cselekszünk. Schor E. Papa. Cs. J. Turkevén lakik. Schober B. A kiadóhival mefeledkezett róla, azonnal utnak indította. Schiller B. Pozsony. Arról csak a szerkesztő ur adhat fölvilágosítást, ő pedig augusztus végén jó vissza a fővárosba. V. J. Vigasztaló cz. verse egészen elszomorított bennünket, tessék komolyabb dolgokkal foglalkozni. Szabó József tanár urnak. Levele hosszas bolyongás után jutott hozzánk. Azonnal intézkedtünk, hogy a lap a megjelölt helyekre július 1-től fogva menjen. Bikfalvy Z. Debreczen. Talányokkal el vagyunk halmozva, a beküldöttek hamaros közlését nem ígerhetjük meg. Granitz Géza. Szombathely. Egyes füzeteket is lehet kapni, egy-egy füzet ára 8 kr. Fr. Zoltán. Rejtvényeit nem közölhetjük. Hirn Miksa. Czegléd. Helyreigazításának ime itt helyet adunk. A bpesti IV. k. közs. reáliskola önképző-körének jegyzője s titkárja Hirn Miksa volt, a ki egyuttal pályanyertes kidolgozója a magyar irodalmi és történeti kérdésnek.

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZAMÁRA.

Előfizetési árak:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:

Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és
könyvnyomda részvenytársaság.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI., Aradi-utca 8. sz.

HIRDETÉSEK

felvetetnek és jutányosan számíttanak.

BEDŐ ALBERT.

Közeletünk egyik kiváló férfiat mutatjuk be olvasóinknak. Bedő Albert, eddig országos fő-erdőfelügyelő s most államtitkár a földmívelési miniszteriumban. Ős székely családból származott s a székelyeket jellemző szívós kitartással és ambícióval teremtette meg modern erdészeti akadémiát elvégezte s külföldi tanulmányutat tett, lépett állami szolgálatba 1868-ban s azóta folyton emelkedett, míg az állami erdészet élére jutott s most államtitkári czímet kapott.

Az irodalom terén is jó nevet vívott ki magának. Szerkeszti az «Erdőör» és «Erdészeti Lapok» cz. szaklapokat. Irói működése elismerésül a M. T. Akadémia is lev. tagjává választotta.

Érdemei egy koronás királyunk, mint külföldi uralkodók részéről is számos kitüntetésben részesültek, és méltán, mert az erdészeti irodalom fejlesztése, az állami erdőkezelés újjászervezése, az erdőtörvény s az erdőéri szakiskolák létesítése s az erdőgazdaság megerősítése mind az ő érdeme.

A kül- és belföldi hivatalos és tudományos világ oly mértékben méltányolta, hogy megismertetjük mi is olvasóinkkal a kitarató munka e kiváló képviselőjét.

IRODALMUNK JELESEI.

— ARCZKÉPCSARNOK. —

Gr. ANDRÁSSY GYULA.

(1823—1890.)

Az ifju, alig 22 éves főurat a nagy Széchenyi István, a ki reá nagy befolyást gyakorolt, midőn

a Tisza-szabályozás ügyében vele, a felső-szabolcsi Tisza-szabályozó-társaság elnökével beszélgetett, mint Magyarország leendő nádorát üdvözölte. A jövő Széchenyi eleslítását fényesen igazolta, Magyarország nádora ugyan nem lehetett, de lett miniszterelnöke, az osztr. és magyar monarchia külügyminisztere. Andrassy valóban a nemzet kevés gondviselészerü férfiai közé tartozik.

Iskolaitanulmányait gazdag nyugat-európai tapasztalatok és műveltség egészítették ki s családi hagyományként korán az ellenzéken volt. Kossuth Pesti Hirlapjában több cikkekben foglalt állást az akkori kormány ellen. Az 1847—48-iki országgyűlésen mint Zemplén megye követe volt jelen s küzdött a szabadelvű eszmék s a magyar nemzetiség biztosításáért.

fentartása mellett. 1848-ban mint Zemplénmegye főispánja a főrendiházban foglalt helyet. Majd a szabadságharcban először megyéje nemzetőrsege élén, majd mint Görgey segédtisztje harcolt, majd a kormányt őt Konstantinápolyba

küldötte, a török földre szorított honvédek érdekében, innen Londonba, azután Párisba ment, idehaza pedig 1851. szept. 22-én halálra ítélték és in effigie felakasztották. 1858-ban amneszciát nem kérve, visszatért s az alkotmányos mozgalmakban Deák Ferencz pártjához tartozott úgy

1861-ben, mint 1865-ben. Az 1861-ki felirati vita alkalmával fejezte ki összes későbbi működésének alapelvét: «A történet azt mutatja, hogy sohasem volt Ausztria erősebb, mint midőn a dualizmus fennállott, és sohasem volt gyengébb, mint mióta az erőszakkal megszüntetett.»

Nagy mértékben elősegítette a kiegyezést, a delegációk intézménye az ő terve szerint létesült. A kiegyezés után miniszterelnök és

honvédelmi miniszter lett, s mint ilyen ő a honvédség megeremtője. Mint miniszterelnök is, s Hohenwart bukása után mint külügyminiszter a monarchia tekintélyét megalapította s fő figyelmét Keletre fordította, a Balkán félszigetre. Az orosz-török háboru után a szantefanói béke az oroszok tulsulyának kedvezett, de Andrassy európai kongresszus elé vitte a dolgot s a berlini kongresszuson az orosz igényeket megszorította s kivitte Bosznia és Herzegovina okkupálását Ausztria és Magyarország által. Ez azonban a közvéleményt ellene zudította s ő 1879. okt. 8-án lemondott; egy nappal előbb írta alá a monarchia és Németország szövetségét Oroszország ellen.

Andrassy ezután úgy a delegációban a külügyi, mint a főrendiházban a belső kérdések elintézésében hasznosan vett részt. A főrendi ház reformja, a védelmi törvény sérelmes 14. §. megváltoztatása ügyében kifejtett tevékenysége ismét visszaszerezte neki előbbi óriási népszerűségét. De ekkor már elbetegesedett s 1890-ben Voloscában meghalt.

Az 1890. évi III. t.-cikk megbizzza a kormányt, hogy államköltségen állítsa fel Andrassy Gyulának, a haza körül szerzett érdemei elismeréséért, méltó emléksobrát. Az emlék lovaszobor lesz, melyet a nagy férfiról nevezett Andrassy-ut városligeti végén fognak felállítani. Mint Marczali írja Andrassyról: «Mindenek felett magyar volt hazafiságában. Az ő szeme előtt egy hatalmas, egységes, szabadelvű, királyához hű, Ausztriával egységben, Németországgal szövetségben a Keleten uralkodó Magyarország lebegett. Ha az 1867-ben megújult magyar államnak Deák volt a nagy tervezője, ő volt első szerencséskezű építőmestere.»

♣ kard és lant hőse.

— Történeti regény. — (18)

Az ifjuság számára írta: GAÁL MÓZES.

— Szomorú az, annál szomorubb, mert igaz. De vigyázatok csak, még többet is mondok. Ti arra számítottok, hogy majd szövetségtek az erdélyi fejedelemmel . . . Hm, hát nem tudjátok, hogy milyen arnyékfejedelemmé változott Rákóczy György, hogy azt sem tudjuk, melyik pillanatban üti ki kezéből a török a fejedelmi botot s odaajándékozza másnak, ha egyébkül nem — játékszerül. Bábbá lett, s még inkább azzá lesz az idő folyamán az erdélyi

fejedelem, mert haj, Bethlen Gáborok nem minden bokrban születnek . . . Nagy tervekre nincs már ereje, hatalma, őrvend a maga megmaradásának, s elrontott dolgát újabb zavarral helyrehozhatónak nem tarthatja. A porta és a császár között a békesség megszakadt ugyan, de előbb helyreáll, hogysem gondolnók, s azzal a csekélyke erővel, a mit nagy nehezen összehozhatnátok, csak vaklármát lehetne ütni, melyet elfojt a császári sereg, s mert nem tudná a király ti igaz szándékaitokat: rátok bélyegeznék ellenségeitek, hogy gonosz haszonlesés adta kezetekbe a fegyvert, s mielőtt ártatlanságtok napfényre jönne, kimondanák reátok akár a halálos szentenciát is. Ki védhetne meg ez ellen? A sziveteket ki nem szakíthatnátok, hogy oda állítsátok tanu gyanánt. Higyjétek el, míg ezeket mondom, vérzik a szivem, mert szeretem én is a hazát, gyűlölöm lelkem erejével a törököt, utálok az önkénykedő, pöffeszkedő idegen zsoldosok csordáját, de a magyar király ellen, kinek fejére Szent István koronáját tette a nemzet, még ha erőm elegendő volna, még a javát czélozva sem ütnék pártot, mert éppen ebben adta régi nemességének és törhetetlen hűségének a jelét mindig a magyar, hogy a király személyében tisztelte a királyt, meghajlott előtte alattvalói hódolattal. Nem lázadó a magyar, mint Bécsben mondogatják, hanem hű és ragaszkodó. Ezt kell nekünk bizonyítanunk még a legnehezebb időben is, ám legyünk vitézek, legyünk egyetértők, tegyük meg, a mit becsülettel megtenni kötelességünk, s ha eljön az ideje annak, hogy a magunk erejére támaszkodhatunk: törvényes erővel, nyíltan megmondhatjuk a királynak, hogy Magyarország meg tud élni a maga emberségéből is, bizzék a magyarban, ne hallgasson idegen tanácsadókra, mikor a mi hazánk állapotáról, sorsának intézéséről vagyon a szó. Ezt ha majd megtehetjük, akkor a Zrínyi Miklós szivére, eszére, vérére is bizton számíthat Magyarország! . . .

— Bátyám, legyőztél, — mondá fejét hajtva Zrínyi Péter. — Szavad ékes, szived nemes, de inkább szeretném hinni, hogy nekünk van igazunk.

— Urak, lázadónak tartjátok-e a horvát bánt? Jertek ide, tegyétek szivemre a kezeteiket, ennek a szivnek a dobogása elárulja, hogy igazán éreztem mindazt, a mit mondtam.

— Várjunk jobb időre! . . . mondanak meghatott komolysággal az urak — várjunk hát!

Zrínyi Péter komor, bánatos arczczal nézte, miként távoznak az urak. Bármennyire is érezte, hogy bátyjának igaza van, eltelt a szive

szégyennel és keserőséggel, mert keserves egy állapot, mikor valaki szép tervét látja megsemmisülni.

— Bátyám, — mondá keserűen — megleckéztettél, . . . megfojtottad bölcsőjében a gyermekket . . .

— Péter, bizony mondom, az a gyermek pallost szegezett volna a fejednek időnap előtt. A lelkesedés tüze nagy eszméknek melegágya, de a lelkesedés tüze hamar szokott fellobbanni és hamar elalszik. Ezt te el ne feledd soha . . . Átkozott legyen a percz és átkozott magam is, ha valaha rosszabb tudnék lenni én édes hazám iránt, mint most vagyok.

Péter megszorította bátyja kezét:

— Jobb vagy mindnyájunknál, okosabb is, mert a szived tud engedelmeskedni az eszednek . . . Jó éjszakát, bátya, ki tudja, mikor mondhatjuk a magyar hazának: ébredj fel, szebb hajnal derült reád . . . ?

XI.

A lezáfolt császári generális.

Említettük, hogy Zrinyi Miklós figyelemmel kísérte az Erdélyben történt dolgokat. Legkivált pedig Montecuccoli tábornoknak a hadi műveleteit latolgatta-fontolgatta, a ki olyan formán okoskodott, hogy Magyarországnak török kézen levő várait fogja majd ostrom alá és így vonja ki a szultán haderejét Erdélyből, holott ez alatt a váratlanul elhalálozott Rákóczi György helyébe Kemény János került a fejedelmi székbe.

A história följegyezte, hogy Kucsuk Mehemet basa Nagy-Szöllősnél megverte az erdélyi fejedelemt seregét, s hogy ebben a csatában Kemény János is elesett; a história azt is följegyezte, hogy Montecuccoli Erdélyországot meg nem mentette a töröktől, s hogy a megürült fejedelmi székbe ismét a török szultán ültetett egy erdélyi nemes urat, kinek egyedüli szerencséje az volt, hogy éppen Ebesfalván lakott, s így legközelebb találta Kucsuk basa, kinek okvetlenül fel kellett valakit kaftányozni a mindenható padisah parancsából.

Ez a hír természetesen kellemetlenül érintette a birodalmi haditanács tagjait, s mivelhogy mindig kell valakinek hibásnak lennie, hát nem került nagy fáradságukba kisütni:

Montecuccoli tábornok mindennek az oka.

(Folytatása következik.)

Czuczor Gergely népdalai.

(A Tanulók Lapja számára.)

Irta: Dr. KOLTAI VIRGIL.

A műköltészet a népköltészet által, midőn ennek formáit és tartalmát magába olvasztja, nemcsak megifjodik s meggazdagodik, hanem szorosabb értelemben nemzetivé válik, vagyis nem pusztán a nemzet műveltebb osztályaira, hanem az összes nemzetre hat, oly tárgyakat zengvén, melyeket mindenki megérthet s oly hangon szólván, mely a nemzet minden egyes tagjának szívéhez utat talál. A műköltészet többször s minden nemzetenél el-elválnak a népköltésztől, idegen költészetek hatása alá kerül, vagy általános emberiségre törekedvén, kosmopolita jelleget ölt; de mindannyiszor újra visszatér a népköltészethez. Ki tagadhatná a skót népdalok hatását az angol költészetre. Béranger nem az utcai énekek (chansonok) hatása alatt írja-e legközvetlenebb s a francia szellemet leghevebben visszaadó dalait? Göthe és Heine nem a népdalok alapján teremtik-e meg a specificus német műdalt? s végre Arany nem a székely népdalok alapján alkotja-e meg költészetünkben a műballadát? s Petőfi a népköltészet szellemében a speczifikus magyar műdalt, mely a fényes termekben, az utczán s gunyhókban egyenlőn lelkes ajkáról hangzik? Valóban a költészet a szó legvalódibb értelmében nemzeti költészeté csak a népi elem felvétele által lesz. A magyar költészetben e fejlődés és e tétel igazsága szembeszökően feltűnik. A múlt század második felében megindult irodalmi mozgalmak és irányok jelzik a prózai és költői irodalom átalakulásának kezdetét, Arany és Petőfi annak befejeztét s ezek után nemsokára újra bekövetkezik költészetünkben a forma és tartalom közötti őszhang felbomlása s a nemzeti jelleg csökkenése.

A különböző költői irányok egész Petőfiig nem gyakorolhattak egyetemes hatást. A francziás iskolának, klasszikainak, népiesnek meg volt a maga közönsége, a nemzet egy-egy osztálya, a német-görög-féle klassziczizmus méltóságán alulnak tartotta a közérthetőséget; az Auróra-kör költői nemzetivé tették ugyan költészetünket, de a népies elemnek a műköltészetbe olvasztását nem vitték keresztül.

Az eposz formájában megmaradt klasszikainak, a dráma nemzeti tárgyakat dolgozott fel ugyan, de a népi elem csak mint bohózatos a komikus hatás kedvéért szerepel Kisfaludy Károly vigjátékáiban; a lyrai költészet érezteti a nemzeti költészet hatását, a nyugat-európai versformák uralkodnak, a nemzeti rythmust köl-

tőink csak sejtik, de lényegével tisztában nincsenek s Kisfaludy Károlytól azt kívánják, hogy népdalait rimes jambusokban és trocheusokban adja elő.

A figyelem azonban mégis már a népköltészet felé fordul: Csokonai V. Mihály s Pálóczi Horváth A. népdalai, a váci énekes könyv, népdalok gyűjteménye, Vitkovits Mihály szerb népdal-fordításai, Bajza, Toldy ösztönzései mind ezt bizonyítják s a népies nemzeti költészetünk fejlődésének kezdetét jelzik. Vörösmarty s Kisfaludy egyes népies genreképeket s az utóbbi különösen népdalokat írnak. Czuczor egész kötet népies költeménnyel lép fel, a népies elem diadala a közéletben és költészetben egyaránt közeledik, míg végre Szigligeti népszínműveiben, Arany elbeszélő költeményeiben s balladáiban, Petőfi lyrájában teljessé válik. Kisfaludy Károly, de különösen Czuczor készíti elő költészetünkben a népies elem diadalát, a melynek alapján teremti meg Petőfi a speczifikus magyar műdalt, Arany János a tárgyra, hangra, előadásra nézve tisztán nemzeti eposzt és a műballadát, Szigligeti a népszínművet.

Hogy a műdal kialakulását teljesen méltatassuk és láthassuk, nem lesz érdektelen összehasonlítani Kisfaludy K., Czuczor G. és Petőfi Sándor dalait.

Ez utóbbiak népies elemeit legelső kritikuskunk és aesthetikusunk, Gyulai Pál, egyetemi előadásaiban s egyik fővárosi társaskörben tartott fölolvadásában kimutatta, de Kisfaludy K. és Czuczor költészetének népies elemei még kellőleg méltatva nem voltak, pedig csak akkor láthatjuk teljes világításban Petőfi érdemeit, ha az előzményekkel tisztában vagyunk.

Tagadhatatlan, hogy a magyar romanticzizmust Kisfaludy Károly és köre alapította meg, de az teljesen nemzetivé, éppen a népies elem nem teljes méltánylása miatt, nem válhatott. Maga Kisfaludy ír népdalokat, de azért Kölcsey dalairól egész elragadtatással nyilatkozik, s ezek és a német költészet hatásától egyéb daláiban és balladáiban nem tud megszabadulni.

Barátja, Stettner és Toldy javallatára fog a népdalíráshoz s 1828-ban 25 népdalt ír s a következő évben újra nyolczat. E dalok hatása általános volt. Mig a Vitkovicséit öt-hat évvel ezelőtt észre sem vették, de még most sem igen méltányolják, mert több volt bennük a népi, mint a művészi, a Kisfaludyéi a kellőleg előkészített közönségben rendkívüli viszhangra találtak s a Rákosi szántó, a Szülőföldem szép

határa hangzott szerte e hazában.* Toldy szerint azon sajátságok, melyek a magyar népdalt bélyegzik, mesterkézzel vannak visszaadva Kisfaludy Károly dalain. Ha Kisfaludy népdalait vizsgáljuk, azt tapasztaljuk, hogy egyik-másik eltalálja a népdal hangját, csinos szerkezetűek, de mindig érezzük azt, hogy ezek csak utánzatok. Általában Kisfaludy a lyrában gyenge. Sajátságos tünemény! Élete kalandos szenvedésekkel, nélkülözésekkel teljes; jellemében a dacz és büszkeség uralkodik, e mellett érzékeny, szíve könnyen olvadó, sőt még férfikora hanyatló éveiben is új, erős szerelem képes gyuladni és mégis nem válik jeles lyrikus, hanem korához mérve, figyelemre méltó drámairóvá; de a mint drámáiban kevés a drámaiság, a gyorsan folyó cselekvény, az indulat, a pathos, ugy népdalaiban sem igen találjuk meg a népdal egyik jellemző sajátságát, az érzelmeknek drámai kifejezését.

Petőfi élete hasonlóképp kalandos, most deák, majd vándorszínész, katona, s csak azért tér be hozzá a családi élet nyugalmas boldogsága egy pillanatra, hogy megpihenve, fokozott erővel küzdjön a csatatéren azon eszmékért, a melyekért lantjával lelkesített s csakhamar — örökre elpihenjen. Jellemében, mint Kisfaludyéban az érzékenység, dacz és büszkeség uralkodik, könnyen fellángol, végre az igaz szerelem a boldogság révpartjába viszi. Színészkedett, szenvedélyvel szerette a színpadot, s mégis drámáival erős kudarcot vallott, de legnagyobb lyrikus költőnké lett. A két költőnek életviszonyokban s jellemében való egyezése mellett ily eltérő költői jellemét megmagyarázzák a korviszonyok, az élettapasztalatok különbözőzése s a származás. Kisfaludy nemes ember, egy ősesalád ivadéka s a művelt országokban tett vándorlásai egészen más hatást gyakoroltak lelkére, mint Petőfiére az ő részint magányosan, részint vándorszínész-truppokkal tett kóborlásai.

Kisfaludynak nélkülözni kellett az anyaszereket melengető hatását s csak a testvéri szeretet részvétével kellett megelégednie, az apai szigor és elfogultság ellenében; Petőfi édes anyja gyengéd, szerető szívének összes melegét érezte s költői pályája kezdetén már az atyai szigor elolvasztotta dicsőségével, ugy hogy az anyai szeretet és az apai büszkeség egyformán emelhetette lelkét. Kisfaludyra nagy hatással volt a művelt nemzetek irodalma, Petőfi csak a saját érzelmeinek hatása alatt áll; Kisfaludyt némi-

* Bánóczy J.: Kisfaludy Károly és munkái. II. kötet, 112. lap.

leg zárkózottá tették élettapasztalatai s a kor felfogása, Petőfit érzelmei nyilvánításában semmi sem korlátozta, Kisfaludy azon korban élt, midőn a nemzet legfőljebb csak a multra tekintett s szükséges volt a nemzeti érzés fölgerjesztése; Petőfi kora a nagy átalakulások sejtelmét hordozta, s egy fényes jövőről álmodott. Ime az okok, a melyek miatt a jellem- és életviszonyok oly nagy hasonlatossága mellett Kisfaludy kiválóan drámairóvá, Petőfi pedig lyrikussá lett; az okok, a melyek miatt Kisfaludy nyelvben nem lehetett teljesen magyaros, hisz éppen akkor, a midőn a valódi irodalmi működése kezdődik, tanulmányozza Kazinczy munkáit és így tartalomban nem lehetett népies, kifejezésben közvetlen. Népdalaiban, nem a maga érzelmeit zengi meg a népdal formájában és szellemében s a népköltéssel nem igen lévén ismerős, a nép érzése és gondolkozása módjába nem élvén magát bele, a népdalokat hiven utánozni sem tudja.

(Folytatása következik.)

Amphitheatralis játékok Rómában.

— A Tanulók Lapja számára. —

Irta: Dr. SCHMIDT ATTILA.

(2. folytatás.)

2. *Venatiók.* A gladiatori játékokat rendszerint megelőzték a venatiók, állatviadatok. Vadállatokat szállítottak Rómába Afrikának, Ázsiának legtávolabbi vidékeiről s azokat kiéheztetve, egymással fölfalták, szétmarczangoltatták. Itt küzdött a vad bika az elefánttal, az orrszarvu a medvével, a sivatag királya a tigrissel, a tigris a leopárdal stb. Ennél sokkal érdekesebb látványt nyújtott a viadokok küzdelme a vadállatokkal. Kisértjük meg néhány szóval leírni egy ilyen venatiót.

A mint a praetor jelt ad a játékok megkezdésére, egymásután előlépnek a bestiariusok, állatviadokok. Fegyverzetük tör, vetődárda vagy rövid kard, sisak, paizs, karvédőül, karjukon szövetdarabok, lábszáraikon kötelek. Sápadt arcuk részint halálmegevetést árul el, részint félelmet.

Majd működésbe jön az arena gépezete. A titokzatos üregekből, mintegy varázsütésre, fák, sziklák emelkednek ki. Megnyílnak a vas ketreczek s ezer vad rohan az elővarázsolt

erdőbe. Az állatok királya vérfagyaláló ordítással veti magát kiszemelt áldozatára, itt a párducz marczangol egy még vonagló bestiariust, amott a medve ölelkezik ellenfelével. Egy ügyesebb viador köpenyét az oroszán fejére teríti s úgy öli meg; másik a dühös bikát szarvainál fogva földre rántja; van, ki a medvét egy ökölcsapással földre teríti s leszurja. A vadállatok szörnyű ordításába belevegyül az állatiassá vált tömeg ujjongása. A porondot csakhamar a viadokok és vadállatok vére festi pirosra; a küzdelem csak akkor ér véget, ha egyik vagy másik fél kiadja párját. Borzalmas látvány, melyről szóval halvány képet sem lehet festeni. Ilyenekben tudott az akkori társadalom minden tagja gyönyörködni, ki nem véve a legelőkelőbb nőket sem.

E szomorú látványosságnak szomorú maradványai a mai napig is divó bikaviadatok Spanyolországban.

Hogy a hatás annál nagyobb legyen, igyekeztek a játékszervezők a vadállatokat minél nagyobb számban a porondra vinni. Így a Colosseum felavatásakor a 100 napig tartó ünnepek egyikén 5000 vadat vittek az arenára. Traján alatt körülbelül 11,000 vad pusztult el. Pompeius 600, Caesar 400 oroszánt, 40 elefántot és más afrikai vadat mutatott be. Hadrián születése napján adott egy viadalt 1000 vadállattal, ezek közt 100 him és ugyanannyi nőstény oroszán volt. Philippus Róma alapításának ezredéves ünnepére 32 elefántot, 10 tigrist, 70 oroszánt, 10 hiénát, 30 párduczot, egy nilusi lovat, egy orrszarvut, 16 zsiráfot, 20 vadszamarat és 40 vadlovat bocsátott színre, ez volt Gordianus császár állatgyűjteménye.

Ha számba vesszük ennyi vadállatnak az összegyűjtését, szállítását, méltán meglepi az embert ezen pazarlás, idő és fáradság, mit a látványosságokra fordítottak.

A vadakkal való viaskodásra eleinte gonosztevőket és hadi foglyokat használtak, csak később romlottak annyira az erkölcsök, hogy az önként jelentkezőket külön iskolákban képezték. Így Domitianus 4 császári iskolát állított fegyvertárral, kovácsműhelyvel és halotti szobával ellátva. Commodus császár maga is részt vett e játékokban, a mennyiben rostély mögül lövöldözte le a vadállatokat; egy ízben 100 medvét, egy tigrist, egy vízi lovat és egy elefántot ejtett el. Részt vett ő a gladiatori játékokban is, de ellenfeleinek csak szenvedő szerepük volt, a mennyiben nem bántalmazták. Az aljas szenátorok ez alkalommal így üdvözölték:

«Te vagy uram az első, a legédesebb és mindenek legyőzője!»

Tudjuk, hogy a keresztényeket is a vadállatok közé dobálták. A gonosztevőket pedig úgy végezték ki, hogy egytűl mulatságul szolgáljon a nézőknek. Említenek egy Laorcalus nevű rablőgyilkost, kinek Prometheus szerepét kellett eljátszania, keresztre feszítették s egy medvével szétépezték. Egy másik Orpheust produkálta. Eleinte játékaival elbájolta a természetet, a vadállatok békésen hallgatták, madarak éneke hangzott feje fölött, majd egy medve szétmarczangolta, melyet játékaival nem tudott elbájosítani. Egy másik Hercules szerepében a máglyán égett el; volt, a ki mint Daedalus nem tudott szárnyaival a levegőbe emelkedni s egy oroszán szétépte. Számátalan módját találták ki az efféle borzalmas előadásoknak a minden emberi érzést levetkőző játékszervezők.

Nemcsak Rómában tartottak állatviadokat, volt amphitheatruma minden nagyobb városnak, római telepnek. Annyira véreben volt e kornak az efféle látványosságok iránt való szeretet, hogy a gyarmatosoknak, városalapítónak első gondjuk volt az amphitheatrum építése. Hazánkban is akadunk ilyen épületek romjaira, ismeretesek az aquincumi amphitheatrum maradványai Ó-Budán, a várhelyi Hunyadmegyében stb. Elképzelhetjük, hogy e római telepeken nem produkálhattak oly nagy sikerű látványosságokat, mint az anyavárosban. A talált csontokból arra következtetünk, hogy az állatviadatokra szarvast, farkast, medvét, bikát, vadkant használtak.

Rómában az állatviadatok századokon át tartottak. A gladiatori játékokat 404-ben Honorius császár szüntette meg, mivel egy ázsiai szerzetes, Telemachus a nép által szétépeztett azért, mert ő szent indulatból a viaskodók közé ugrott és azokat szétválasztotta. Az állatviadatok ezután körülbelül még egy századig tartottak.

E megdöbbentő látványosságokon kívül a leleményes szervezők szelidített állatokkal való produkciókat is mutattak be. Csodás dolgokról hallunk. Oroszlánok és párduczok igát vonnak, kis gyermekek táncolnak vad bikák hátán stb.

Néhány szóval meg kell emlékeznünk 3. a *tengeri csatákról* (naumachia). A Colosseum arenáját vízzel elborították s valóságos tengeri csatákat vívtak itt Titus és Domitianus idejében. Ezeknél nagyobbserűeket rendeztek más helyeken. Így Caesar a Campus Martiuson e célra egy nagy medenczét ásott. Pompeius

Rhegium mellett, Augustus a Tiberis közelében rendezett tengeri csatát. A Circus Maximus porondját néhány perc alatt képesek voltak annyira vízzel elárasztani, hogy nagy hadi hajók járhattak rajta. Két, három, négy evezősoros hajók viaskodtak megrakva katonákkal s evezőslegényekkel s a tengeri ütközetnek hajmeresztő voltát teljes valójukban mutatták be, úgy, hogy a hajók személyzetéből, mely rendesen gonosztevőkötől, foglyoktól és rabszolgákból állt, alig menekülhetett meg valaki. A küzdők inkább ott veszttek, mintsem a harczot abbanhagyták. A hajókat felégették, elsüllyesztették, a legénységet lemészárolták.

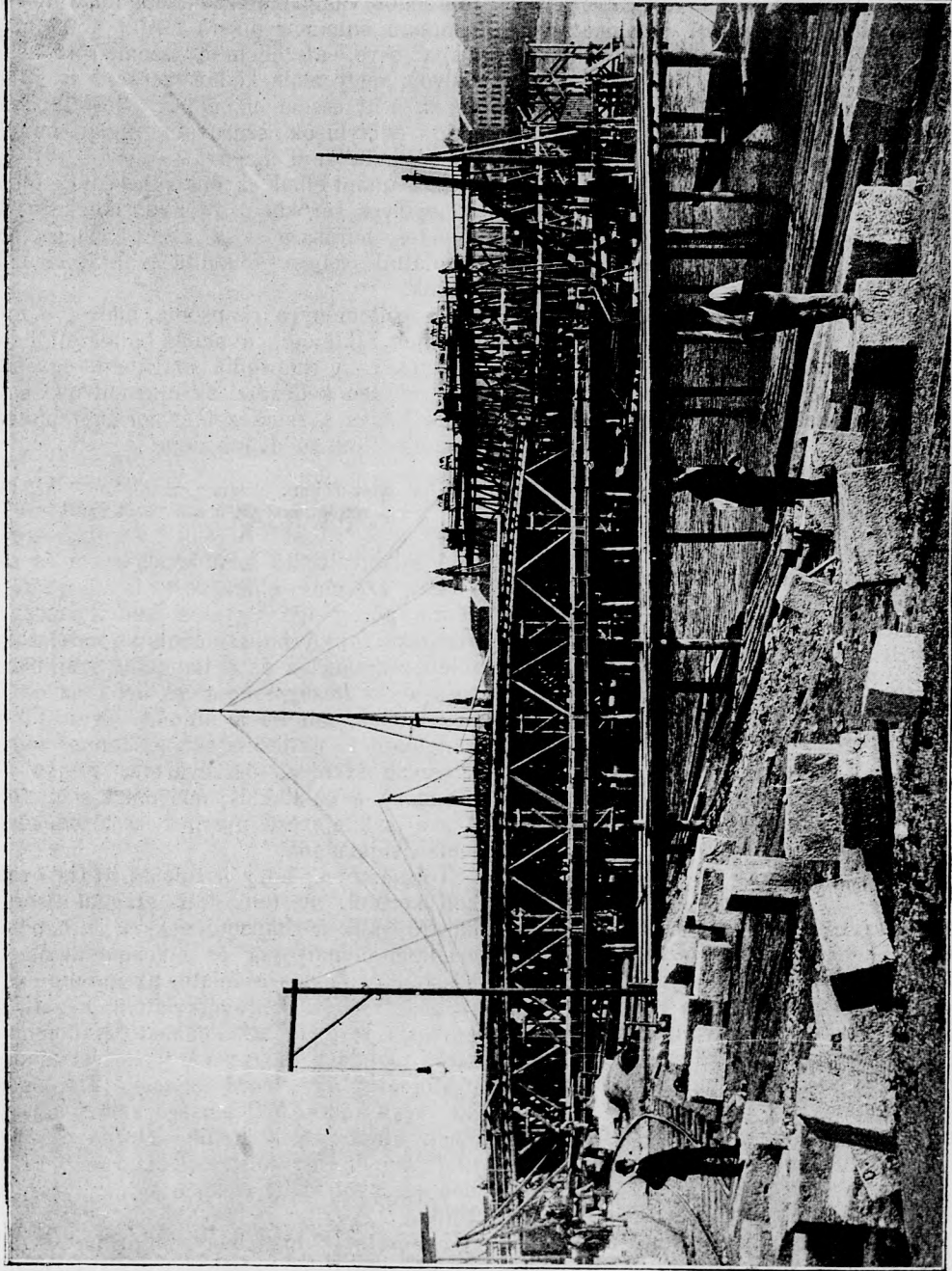
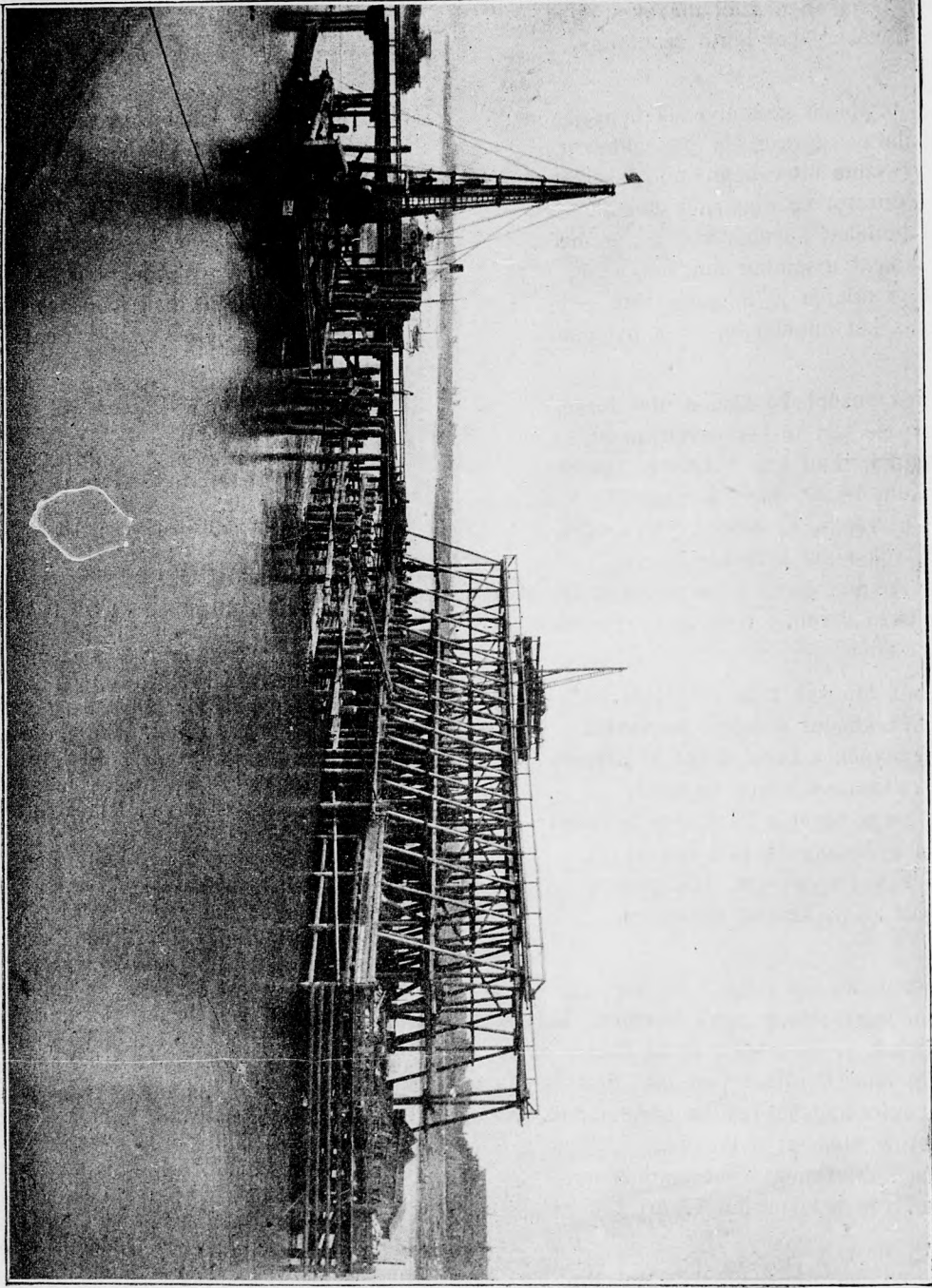
Legborzalmasabb ütközet volt, melyet Claudius császár rendezett 52-ben a Ficinus taván, mikor 100 hadihajónak 19,000 főnyi legénysége küzdött s a hullámokban lelte sirját. Nevezetes csata volt az Augustus által rendezett, melyről végrendeletében is megemlékszik. Augustus ebben a híres végrendeletében rengeteg adakozásai után elősorolja a nép számára rendezett játékokat: «Viadoki játékokat rendeztem — ugymond — saját nevemben, gyermekeim s unokám nevében. E különféle ünnepélyek alkalmával mintegy tízezer ember lépett föl a viadokokban. Kétszer magam és háromszor unokám nevében léptem a küzdőre athlétákat, kiket minden országból hívtam elő. Nyilvános játékönnepet tartottam négyszer saját nevemben és 23-szor oly tisztviselők helyett, kik távol valának, vagy nem bírták fedezni az ünnepélyek költségeit. Huszonhatszor saját, vagy fiaim s unokám nevében rendeztem afrikai állatviadokat a circusbán, a forumon vagy az amphitheatrumokban s mintegy 3500 vadállat öletett meg e viadokokban. Résztesíttem a népet egy tengeri ütközet látványában is, a Tiberisen túl, ott, hol most a császárok ligete fekszik. Ásattam ott egy 1500 láb hosszú és 1200 láb széles csatornát, 30 érczorrú, három és két evezősoros hajó s nagyszámu kisebb naszád harczolt e vízi csatában egymás ellen. E hajókon az evezőslegénységen kívül háromezer ember volt.» Ennyi a játékokról.

Az előadások a VI-ik században végképp megszűntek. Nagy Károly még épségben látta a Colosseumot. A XII. és XIII. században városszerűség volt, majd a XIV. században bikaviadokat rendeztek benne. Az idő és az emberi kéz nem kimélte e kolosszális épületet, köveit széthordták paloták építésére. Innen épült fel Róma három legnagyobb palotája, a Palazzo di Venezia, a Cancellaria és a Palazzo Farnese. Romjait 1750-ben abbé Barthelémy többed

LEPKÉHAJSZA.

A VÁMHÁZ-TÉRI HÍD MUNKÁLATAI A PESTI OLDALON.

A VÁMHÁZ-TÉRI HÍD MUNKÁLATAI A BUDAI OLDALON.

FEJTÖRŐ.

Közlő: Csiszár József.

1. Számítási kérdés:

Egy és ugyanazon fajta árut egyik kereskedő kínálja 10 százalékos rabattal és 1 százalékos scontóval, a másik pedig 8 százalékos rabattal és 3 százalékos scontóval; melyik előnyösebb?

2. Földrajzi kérdés:

Melyik nyelv az, a mely az indógermán nyelvcsalád kelta csoportjának egyik ágát alkotja. Nyelvjárásait Irországban, a skót felföldön és a Man szigetén beszélik. Szűkebb értelemben azonban ezen nyelv alatt csak a skót-földi nyelvjárást értik. Kinek a költeményei vannak e nyelven írva?

3. Történelmi kérdés:

Melyik község az Abaujmegyében, a melynek elpusztult várát 1557-ben Perényi Péter 20 napig védte a németek ellen a fegyverfogásra kényszerített cigányokkal, a míg löporok el nem fogyott?

4. Természetráji kérdés.

Melyik nappal faoduban tartózkodó lusta emlős állat az, a melynek farka nincsen? Gyümölcsből, madarakból és tojásból álló eledele után éjjel jár. Hazája Ceylon, Kelet-India és a Szunda-szigetek. Melyik rendbe és családba tartozik?

5. Vegytani kérdés.

C₄H₂N₂O₁₄, minek a vegyjegye ez? Az opiumnak egyik alkaloidja, szintelen, fényes, izetlen, szagtalan és jegecsez; hideg vízben alig, 7000 s. r. forró vízben, 15 s. r. forró borszeszben, 25 s. r. benzolban oldható.

6. KÉP-TALÁNY.

Megfejtési határidő: augusztus 11. A határidőn túl beérkező megfejtések nem vétetnek figyelembe.

«Kosmos» müintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-utca 8.

A 29-ik számban közölt fejtörő kérdések megfejtései: Számítási kérdés: A rabatt 14,5 százalékos lesz. — Földrajzi kérdés: Revucza, a Rózsahegy alatt ömlik a Vágba. — Történelmi kérdés: Gesztely, Zemplénmegyében. 1849. július 28-án. Leiningen volt a magyar tábor vezére, a magyar seregnek egy halottja sem volt. — Természetráji kérdés: Paducz, petenye vagy ponczszájú hal (chondrostoma). — Vegytani kérdés: Patina, alji szénsavas rézoxiddal áll. — Kerítés-rejtvény: A király könyve.

Helyesen megfejtették: Csiszár József, Jerzsabek István, Grüner Rezső, Borbély Zoltán, Szabó András, Kiss János, Geiszt Károly, Bak Raphael, Rechnitz Győző, Frankó Ferencz, Dési Géza.

A jutalmat, 1 darab szépirodalmi könyvet Rechnitz Győző nyerte el, lakik: Budapest, Pipa-u. 2., II. 23., kinek a kiadóhivatal a könyvet elküldi.

IRODALOM.

Szalay-Baróti: «A magyar nemzet története» című művéből a 17. füzet is megjelent Lampel Róbert kiadásában. Ez a füzet az Árpád-házbeli királyok korának műveltségi állapotát rajzolja s a szöveget három gyönyörű műmelléklet és számos a szövegbe nyomott illusztráció magyarázza. E gyönyörű millenniumi munka egy-egy füzetének ára 30 kr.

A magyar szabadságharc történetének 40. füzeté szintén megjelent számos illusztrációval. Dessewffy Arisztid honvédtábornok, Máriássy János, Hunóczy Pál ezredek, Splényi Lajos, Kossuth turini követe s Báthory Schulz Bódog arcképével; közölve van Bem szobra Marosvásárhelyen, egy részlet a schwechati ütközetből, a fogarasi csata, egy epizód a hatvani csatából. Gracza György e monumentális műve Lampel R. kiadásában jelenik meg; egy-egy füzet ára 30 kr.

Szerkesztői üzenetek.

Y. J. Brassó. Pályaműve és az eredeti szöveg is beérkezett. Rejtvények egyelőre fölös számmal vannak. A T. L. első évfolyama kapható 2 frt 40 kr-ért a kiadóhivatalban; tábla bekötéshez külön 60 kr. Borbély Z. A Történelmi Album eddigi füzeit megkaphatja. Magyar János. Kis-Pest. Nem kell valamennyit megfejtetni, elég kettő is, van azonkívül is elég szórakoztató a lapban; a nyomda miatt. Mussilon. Forduljon bármely budapesti könyvkereskedőhöz, pl. Lampel R. (Wodianer F.) céghez. Schiller B. Pozsony. Daudet fordítása meg van. Ha csak lehet, közöljük. Irodalmi tanulmányait szívesen várjuk. A pályázóknak. A pályázat eredményét csak október hó végén hirdethetjük ki. Cs. J. Az újabb küldeményt is köszönettel vettük.

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZAMÁRA.

Előfizetési árak:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:

Dr. RUPP KORNÉL

főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és
könyvnyomda részvenytársaság.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI., Aradi-utca 8. sz.

HIRDETÉSEK

felvételnek és jutányosan számíttatnak.

HARRACH JÓZSEF.

Harrach József, a budapesti IV. ker. községi főreáliskola tanára, született 1848-ban Szász-Régenben. Marosvásárhelyt és Kolozsvárt elvégezve középiskolai tanulmányait, Budapesten az egyetem bölcsészeti karában végezte felsőbb tanulmányait s a tanári pályára lépett. Jelen állomásán 1873 óta mint a magyar és német nyelv és a filozófia tanára a legszebb sikerrel működik s egyúttal az éneket is tanítja.

Az orsz. m. kir. zeneakadémián is tanít 1888 óta, és pedig a zenetörténetet, zene-aesthetikát, pedagógiát és poetikát s az intézetnek egyúttal titkára is. A zeneiskolák és hangversenyeszarnokok tanulmányozása czéljából 1890—92. években külföldi tanulmányuton is volt. A Pesti Naplónak 15 éven át volt zenekritikusa. Nagyszámu cikkei, értekezései, bírálati, szépirodalmi dolgozatai jelennek meg különböző folyóiratokban. Önállóan is több műve jelent meg.

Olvasóink közül bizonyosan sokan ismerik Német verstan-át, Német olvasókönyv-ét; a győri egyetemes könyvtárban jelent meg tőle Göthe Hermann és Dorotheája s Közlemények a zeneművészet köréből; lefordította Taine híres munkáját: Az eszmény a művészetben, (Olcso könyvtár 71. f.); nevzetes zenekritikai tanulmánya: Schopenhauer és Wagner Rikard (1887.).

Általánosan ismert női és gyermekkar-énekgyűjteménye az *Arion* 1894 s a jelen évben jelent meg tőle a legnagyobb szerű magyar ifjusági énekgyűjtemény, az *«Arany Lant»*, melyben eredeti és fordított, régi és új dalok gazdag szépségekben váltakoznak.

Terhes tanári foglalkozása és sokoldalú elfoglaltsága mellett gazdag irodalmi működése a magyar tanárvilág egyik legkiválóbb alakjává emeli Harrach Józsefet, kinek kívánjuk, hogy közoktatási irodalmunk és ifjuságunk javára még sokáig működhesen.